

Onderzoek naar lichamelijk en psychisch geweld in de jeugdzorg

Tekst: **Rik Knipschild**

De commissie-Samson bracht in oktober 2012 het rapport *Omringd door zorg, toch niet veilig* uit. In opdracht van de overheid deed deze commissie onderzoek naar de signalen, de omvang en de gevolgen van seksueel misbruik bij kinderen die tussen 1945 en 2010 onder verantwoordelijkheid van de overheid in (rijks)instellingen en pleeggezinnen werden ondergebracht. De bevindingen gaven aanleiding voor vervolgonderzoek, omdat de betrokkenen meldden dat er niet alleen sprake was van seksueel geweld, maar ook van lichamelijk en psychisch geweld. Daarom werd in juli 2016 de Commissie Onderzoek naar Geweld in de Jeugdzorg in het leven geroepen, onder leiding van prof. Micha de Winter. Orthopedagoog Ilse Cijssouw (27) is als projectmedewerker betrokken bij deze commissie en vertelt over het onderzoek.

Kun je iets over de achtergrond van het onderzoek vertellen?

“Er kwamen veel reacties na de verschijning van het rapport van de commissie-Samson (2012). De betrokkenen gaven aan dat er niet alleen sprake was van seksueel geweld en dat misbruik onderdeel was van een breder patroon van geweld. Dit was een belangrijke reden voor het kabinet om in 2016 een commissie onder leiding van hoogleraar Winter te starten. Deze commissie verricht onderzoek naar geweld in de jeugdzorg bij jongeren die onder verantwoordelijkheid van de overheid in instellingen en pleeggezinnen werden geplaatst.”

“Jason voelde zich bij zijn nieuwe pleegouders inmiddels zo veilig en op zijn gemak dat hij ging vertellen hoe het er op de boerderij was toegegaan. Hij en Timo werden regelmatig in de koeienstal opgesloten en Timo werd in de schuur vastgezet in een tuigje. De pleegvader probeerde hen discipline bij te brengen door de jongens in het weiland te zetten en te bespuiten met koud water.”

Door de Commissie-de Winter (2016) opgestelde doelen:

Het onderzoek moet een zo volledig mogelijk beeld opleveren van het geweld dat zich in de jaren tussen 1945 en heden in de jeugdzorg heeft voorgedaan en de wijze waarop de overheid op signalen van dergelijk geweld heeft gereageerd;

Het moet inzicht verschaffen in de mechanismen die bij dit geweld een rol spelen;

Het zal zich buigen over de actuele situatie van het voorkomen van geweld in de jeugdzorg;

Het zal zich richten op de wijze waarop invulling kan worden gegeven aan de erkenning van het leed van slachtoffers,

en beoogt een analyse te geven omtrent de vraag of het huidige aanbod van hulpverlening voor in de kindjaren mishandelde en misbruikte volwassenen adequaat is, en wat eventueel aanvullend nodig is.

Bron: Rapport Commissie vooronderzoek naar geweld in de jeugdzorg (De Winter, 2016. p.35)

Meldpunt Onderzoek naar Geweld in de Jeugdzorg 088 - 371 7500 ma t/m do 9.30-12.30 uur

Om welk type instellingen gaat het?

“De commissie kijkt naar kinderen die geweld hebben meegemaakt in instellingen voor pleegzorg, jeugdzorginstellingen, justitiële jeugdinrichtingen, de Jeugd-ggz, de LVB-sector, asielzoekerscentra en doven- en blindeninternaten.”

Wat is de noodzaak van het onderzoek?

“Er is een aantal redenen te bedenken. Het is belangrijk om slachtoffers een stem en een luisterend oor te bieden. In een situatie waarin voor hen gezorgd had moeten worden, ervoeren zij geweld en maakten grensoverschrijdende gebeurtenissen mee. Dat had vaak een grote impact op de rest van hun leven. Als overheid en samenleving moeten we hiervan leren en een uiterste inspanning leveren om geweld en misbruik te voorkomen.”

“Thuis had Nora het bepaald niet fijn, maar in de instelling voor kinderen met een licht verstandelijke beperking waar ze van haar 14e tot haar 18e verbleef, zou het niet veel beter worden. Integendeel: slaan, kwetsen en vernederen waren er aan de orde van de dag.”

Kun je iets over de voortgang van het onderzoek vertellen?

“Het onderzoek bestaat uit een aantal fasen. De eerste fase, het vooronderzoek, is recent afgerond. In de kern ging het erom vast te stellen of het mogelijk is om een grootschalig onderzoek naar geweld te doen. We zijn immers afhankelijk van documentatie, betrouwbaarheid van beschikbare bronnen, medewerking, etc. Die voorwaarden bleken voldoende aanwezig te zijn en het onderzoek bleek uitermate nuttig. Het kabinet heeft daarom in november 2016 besloten tot vervolgonderzoek door de commissie. Daarna hebben we meteen een Meldpunt opgezet. We zijn nu in de fase waarin we meldingen en ervaringsverhalen verzamelen. Slachtoffers kunnen melding doen door hun verhaal telefonisch te vertellen, naar de commissie te mailen of door een digitale vragenlijst in te vullen.”

“Als kind heeft Max een paar keer in zijn leven een ervaring gehad die een geluksgevoel teweegbracht: ‘Het was een namiddag in augustus of september. Mijn pleegouders en ik waren bij een meer samen met familie en hun kinderen. Ik kreeg aan het eind van de dag toestemming om in mijn eentje met hun rubberbootje het meer op te gaan. Ik ben in het bootje gaan liggen, ik dobberde op het water, de zon scheen op mijn gezicht; dat was heel mooi, erg prettig.’”

Hoe komen de mensen die geweldservaringen hebben meegemaakt bij jullie terecht?

“In verband met hun privacy is het niet mogelijk om deze mensen zelf actief te benaderen. Wij brengen het Meldpunt daarom via diverse media onder de aandacht. Dit heeft in korte tijd al tot veel respons geleid.”

Als een vermeend slachtoffer met jullie contact opneemt, wat voor vragen kan hij of zij dan verwachten?

“Iemand kan zich melden namens zichzelf, maar ook een melding doen namens een ander, als deze persoon daar expliciet toestemming voor heeft gegeven. ▶

In beide situaties bieden we in de eerste plaats een luisterend oor en staat het verhaal van de melder centraal. Als deze persoon akkoord is, dan tekenen we het verhaal op en nemen het mee in het onderzoek. We vragen dan vervolgens door: 'Hoe zag het geweld eruit? Wie was/waren de pleger(s)? Is er ooit melding van gedaan en zo ja, hoe werd er mee omgegaan?' Ook vragen we hoe het geweld gestopt is en of de begeleiding kennis had van het geweld. Verder zijn we geïnteresseerd in de betekenis die het geweld had voor het slachtoffer als persoon en hoe dit haar of zijn ontwikkeling mogelijk heeft beïnvloed."

"Ik beleefde alles wat er daarvoor was gebeurd steeds opnieuw, maar daar hielpen ze me niet mee. Mijn pleegmoeder liet merken dat ze andere kinderen leuker vond. Ze gooide mijn knuffelbeesten weg. Mijn pleegvader nam Joost wel op schoot, maar mij niet."

"De laatste twaalf jaar heb ik op elf adressen gewoond. Het is moeilijk om me ergens veilig te voelen. Naar bed gaan is iedere keer nog een hel en als ik 's nachts wakker word door lawaai, slaap ik nooit meer in."

Waar bestaan je dagelijkse werkzaamheden uit?

"Samen met collega's coördineer ik de instroom van binnenkomende meldingen. Verder zijn we dagelijks bereikbaar. Mensen met geweldservaringen kunnen ons bellen en dan sta ik hen te woord. Als zij akkoord zijn, verwerk ik hun verhaal volgens het protocol dat we daarvoor hebben ontwikkeld. Ook houd ik mij bezig met databeheer en data-analyse. De gegevens worden procesmatig verwerkt in beleidsstukken en aanbevelingen die gepresenteerd worden aan het kabinet. De resultaten van het onderzoek hopen we eind 2018 te kunnen presenteren." ■

- OPROEP -

Informatie over commissie-de Winter 'Onderzoek naar geweld in de jeugdzorg'

Er is een meldpunt gestart voor volwassenen die als kind geweld in de jeugdzorg hebben meegemaakt. Het meldpunt is van maandag t/m donderdag tussen 09.30 en 12.30 uur telefonisch te bereiken op: 088 – 3717500

Meer informatie over de commissie is te vinden op: www.commissiegeweldjeugdzorg.nl
De commissie heeft een Facebookpagina in beheer: <https://www.facebook.com/CommissieGeweldJeugdzorg/>

Diegenen die zich melden bij het meldpunt kunnen desgevraagd contact opnemen met Slachtofferhulp Nederland.

De commissie is ook per e-mail bereikbaar: info@commissiegeweldjeugdzorg.nl

De resultaten van het vooronderzoek zijn gepubliceerd: <https://www.commissiegeweldjeugdzorg.nl/vooronderzoek/rapport/>

Tijdens het vooronderzoek zijn ervaringsverhalen gebundeld: https://www.commissiegeweldjeugdzorg.nl/binaries/Ervaringsverhalen%20def_tcm18-23792.pdf